CZU: 341.9:347.133.8 **https://doi.org/10.59295/rpijn2025.95**

REGIMUL DE DREPT INTERNAȚIONAL PRIVAT AL FIDUCIEI

BABĂRĂ Valeriu,
Universitatea de Stat din Moldova,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Departamentul Drept Internațional și European al Facultății de Drept
ORCID: 0000-0003-4261-2772

SUMMARY

The subject addressed in this article represents a synthetic analysis from the point of view of private international law of the resolution of the conflict of laws in the matter of trust, i.e. of the determination of the applicable law through the conflict solutions established by the articles: 2653 – 2656 of the Civil Code, as well as the aspects that configures the field of trust law.

Keywords: trust, applicable law, lex voluntatis, objective location, conflict of laws.

1. Precizări prealabile

Regimul de drept internaţional privat al fiduciei în dreptul Republicii Moldova este reglementat în art.2653-2656 din Cartea a Cincea al Codului civil, care formează Capitolul VII „Fiducia”.

Sub aspectul dreptului material, fiducia, instituţie recent introdusă în Codul civil, face obiectul reglementării în art.1503-1510 din Codul civil.

Potrivit dispoziţiilor art.1503 din Codul civil, prin contractul de administrare fiduciară, o parte (fondator al administrării, fiduciant) predă bunuri în administrare fiduciară celeilalte părţi (administrator fiduciar), iar acesta se obligă să administreze patrimoniul în interesul fondatorului administrării.

Cu toate că fiducia reprezintă un contract, aceasta excede domeniului de aplicare a obligaţiilor contractuale. În acest sens, art.2632 alin.(1) lit.h) din Codul civil prevede că constituirea fiduciei şi raporturile dintre constituitorii, fiduciarii şi beneficiarii acestora sunt excluse din domeniul de aplicare.

Menţiuonăm, că în dreptul Uniunii Europene fiducia excede Regulamentului Roma I [1], avându-se în vedere că art.1, alin.(2) lit.h) din reglementarea europeană prevede că sunt excluse din domeniul său de aplicare „constituirea de trusturi şi raporturile dintre fondatorii, administratorii şi beneficiarii acestora” [2, p.94].

Totodată, fiducia se plasează în afara domeniului de aplicare a obligaţiilor

necontractuale, având în vedere că art.2651 alin.(1) lit.e) din Codul civil stabileşte că obligaţiile necontractuale care decurg din relaţiile dintre fondatori, membrii consiliului de administraţie şi beneficiarii unei fiducii create în mod voluntar sunt excluse din domeniul său de aplicare.

2. Legea aplicabilă fiduciei

2.1. Alegerea legii aplicabile prin voinţa constituitorului

Potrivit art.2653 alin.(1) din Codul civil, fiducia este supusă legii alese de constituitor. Astfel, voinţa constituitorului, ca act unilateral, iar nu cea a părţilor la contractul de fiducie, constituie punctul de legătură relevant aplicabil în materie.

În continuare, art.2653 alin.(2) prevede că dispoziţiile art.2615 sunt aplicabile. Prin urmare, art.2615 din Codul civil reglementează legea aplicabilă condiţiilor de fond ale contractului de fiducie.

Astfel, conform textului, aplicat situaţiei la care ne referim, condiţiile de fond ale contractului de fiducie sunt stabilite de legea aleasă de autorul său – alin.(1).

Alegerea legii aplicabile fiduciei trebuie să fie expresă ori să rezulte neândoielnic din cuprinsul actului de alegere sau de circumstanţe – alin.(2).

Constituitorul are posibilitatea să aleagă legea aplicabilă totalităţii sau numai unei anumite părţi a contractului de fiducie – alin.(3).

Actul de alegere a legii aplicabile poate fi modificată ulterior încheierii contractului de fiducie. Modificarea are efect retroactiv, fără să poată totuşi: a) să infirme validitatea formei contractului de fiducie; sau b) să aducă atingere drepturilor dobândite între timp de terţi – alin.(4).

2.2. Determinarea obiectivă a legii aplicabile fiduciei

Conform prevederilor art.2654 teza I-a din Codul civil, în lipsa alegerii legii aplicabile, precum şi în cazul în care legea aleasă nu cunoaşte instituţia fiduciei, se aplică legea statului cu care fiducia prezintă cele mai strânse legături.

În sensul reglementării, organul de jurisdicţie va proceda la localizarea obiectivă a fiduciei în două cazuri, şi anume: a) în situaţia în care constituitorul nu utilizează *lex voluntatis*; şi b) în situaţia în care constituitorul a desemnat ca aplicabilă fiduciei un sistem de drept care nu o reglementează. Pentru a se înlătura legea rezultată din voinţa constituitorului şi a se proceda la determinarea obiectivă a legii aplicabile fiduciei este necesar ca legea desemnată să nu cunoască deloc fiducia, ca instituţie de drept, iar nu numai să o reglementeze diferit de legea care ar rezulta din

localizarea obiectivă [3, p.302].

Observăm, că ambele situaţii prevăzute de art.2654 teza I-a din Codul civil, se referă la fiducia constituită prin contract. Considerăm că localizarea obiectivă trebuie să intervină şi în situaţia în care fiducia se constituie prin lege, având în vedere că art.1503 alin.(4) din Codul civil admite această modalitate de constituire.

Localizarea obiectivă se face în sfera legii cu care fiducia prezintă legăturile cele mai strânse. Pentru determinarea acestei legi intervine aprecierea organului de jurisdicţie competent.

În acest sens, dispoziţia art.2654 teza a II-a din Codul civil oferă anumite indicii de localizare obiectivă, stabilind că urmează să se ia în considerare îndeosebi:

a) locul de administrare a masei patrimoniale fiduciare, desemnat de constituitor;
b) locul situării bunurilor din componenţa masei patrimoniale fiduciare;
c) locul unde fiduciarul îşi are reşedinţa obişnuită sau, după caz, sediul;
d) scopul fiduciei şi locul unde acesta urmează să se realizeze.

3. Domeniul de aplicare a legii fiduciei

Domeniul de aplicare a legii aplicabile fiduciei cuprinde o reglementare detaliată în art.2655 din Codul civil, potrivit căruia legea determinată potrivit art.2653 şi 2654 este aplicabilă condiţiilor de validitate, interpretării şi efectelor fiduciei, precum şi administrării ei. În consecinţă, domeniul de aplicare este valabil pentru legea care guvernează fiducia, indiferent dacă la această lege s-a ajuns prin voinţa constituitorului, în condiţiile art.2563, sau prin localizarea obiectivă conform art.2654.

În continuare, teza a II-a a art.2655 din Codul civil reglementează în detaliu domeniul de aplicare, precizându-se că legea fiduciei determină, în special:

a) desemnarea, renunţarea şi înlocuirea fiduciarului, condiţiile speciale pe care trebuie să le îndeplinească o persoană pentru a fi desemnată fiduciar, precum şi transmiterea împuternicirilor fiduciarului;
b) drepturile şi obligaţiile dintre fiduciari;
c) dreptul fiduciarului de a delega în tot sau în parte executarea obligaţiilor sale sau exercitarea împuternicirilor care îi revin;
d) împuternicirile fiduciarului de a administra şi de a dispune de bunurile din masa patrimonială fiduciară, de a constitui garanţii şi de a dobândi alte bunuri;

e) împuternicirile fiduciarului de a face investiţii şi plasamente;
f) restricţiile cu privire la durata fiduciei, precum şi cele cu privire la împuternicirile fiduciarului de a constitui rezerve din veniturile rezultate din administrarea bunurilor;
g) raporturile dintre fiduciar şi beneficiar, inclusiv răspunderea personală a fiduciarului faţă de beneficiar;
h) modificarea sau stingerea fiduciei;
i) repartizarea bunurilor din componenţa masei patrimoniale fiduciare;
j) obligaţia fiduciarului de a raporta despre modul de administrare a masei patrimoniale fiduciare.

4. Posibilitatea aplicării unei legi distincte în situaţii speciale

Articolul 2656 din Codul civil, întitulat „Situaţiile speciale", oferă posibilitatea efectuării unei operaţiuni de *splitting-up* sau *depecage* în cazul în care unul sau mai multe elemente ale fiduciei poate (pot) fi detaşat(e) de corpul principal al bunurilor sau raporturilor juridice care alcătuiesc această instituţie complexă. Astfel, potrivit textului, un element al fiduciei, susceptibil de a fi izolat, şi în special administrarea acestuia, poate fi supus unei legi distincte.

Din sensul art.2656 din Codul civil rezultă că prin „element al fiduciei, susceptibil de a fi izolat" se înţelege un element material, adică un bun individual determinat, din masa patrimonială care constituie fiducia. Totodată, prin noţiunea de „element" se poate înţelege şi un pachet de raporturi juridice fiduciare, care este susceptibil de a fi detaşat. De exemplu, toate elementele fiduciei (raporturile juridice dintre constituitor şi fiduciar, dintre aceştea dacă sunt mai mulţi etc.) sunt supuse legii unui stat, pe când administrarea bunurilor fiduciare va fi guvernată de legea altui stat.

După cum rezultă din reglementare, elementul fiduciar cel mai probabil să poată fi izolat este administrarea bunurilor care face obiectul operaţiunii.

5. Concluzii

În rezultatul analizei regimului de drept internaţional privat al fiduciei, se desprind următoarele concluzii referitoare la determinarea legii aplicabile:

Primo: Cu prioritate, fiducia este guvernată de legea aleasă de constituitor potrivit principiului *lex voluntatis*. Soluţia respectivă rezultă din prevederile art.2653 din Codul civil.

Secundo: În ipoteza în care nu se utilizează principiul *lex voluntatis*, adică în

lipsa alegerii legii aplicabile, precum şi în cazul când legea aleasă nu cunoaşte instituţia fiduciei, devine incidentă legea statului cu care fiducia prezintă cele mai strânse legături. Într-o atare situaţie, organul de jurisdicţie va proceda la localizarea obiectivă a fiduciei în sensul art.2654 din Codul civil.

Tertio: În fine, aspectele care configurează domeniul de aplicare a legii fiduciei sunt stabilite în detaliu de dispoziţiile art.2655 din Codul civil.

BIBLIOGRAFIE:

1. Publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr.L.177 din 4.07.2008;

2. LEHMANN, M., Financial Instruments, Rome I Regulation, The Law Applicable to the Contractual Obligations in Europe, European Law Publishers Sellier, 2009, ISSN 1860-0905;

3. SITARU D-A., Tratat de Drept Internaţional Privat, Editura C.H.Beck, Bucureşti, 2013, ISBN 978-606-18-0238-8.